

TÁRSADALMI TANÁCSOK — KÖNYVTÁRI BIZOTTSÁGOK

Néhány esztendő óta érdekes kísérletezés folyik a budapesti kerületi Szabó Ervin könyvtárakban. Szinte egymástól függetlenül kezdeményezték az elsősorban olvasókból verbuvált tanácsadó és segítő közösségek, bizottságok létrehozását. A 32-es (*sashalmi*) kerületi könyvtárban, a 23-as (*Illatos úti*), a 19-es (*angyalföldi*), a 35-ös (*soroksári*), a 38-as (*XII. kerületi*), a 27-es (*pesterzsébeti*) és a 36-os (*rákoskeresztúri*) könyvtárban.

Mi készítette könyvtárosainkat a könyvtár mellett működő társadalmi bizottságok szervezésére? Elsősorban az az igény, amely a legjobb olvasókban fogalmazódott meg: jó lenne, ha a könyvtár elevebb kapcsolatot építené ki az olvasókkal, szívesen segítenének a könyvtár életének színesebbé, vonzóbbá formálásában. Nincs talán egyetlen könyvtár sem, ahol ne ajánlották volna fel segítségüket az olvasók, akár olvasószerzés, akár propagandamunka, de még az ügyvitel területén is.

A könyvtárnak mint művelődési intézménynek jellegéből is következik, hogy csak akkor tud igazi nevelő központtá válni, akkor képes hatását növelni, ha ezer szállal kapcsolódik a társadalom minden rétegéhez, ha benne él az emberek mindennapjaiban, az élet sűrűjében.

A létrehozott és tevékenykedő könyvtári bizottságok, tanácsok és könyvtári baráti körök feladata szinte mindenütt ugyanaz: a legtevékenyebb olvasók, tömegszervezeti képviselők, írók együttes megmozdulásainak szervezése, a könyvtár népszerűsítése, a könyvek propagálása a kultúra terjesztése érdekében, a párt és a kormány művelődési politikájának szellemében. Tevékenységük során azonban más-más gyakorlati feladatok kerülnek előtérbe. Egyik helyen az olvasószerzés, a könyvekről kialakult vélemények közvetítése, másik helyen a könyvtár propagandamunkájában való közreműködés, harmadik helyen a kulturális ellátottság növelésének gondja jelentkezik nagyobb hangsúllyal.

KÖNYVTÁRI BIZOTTSÁG A 38-AS KÖNYVTÁRBAN

1959 augusztusában a XII. kerületi tanács végrehajtó bizottsága megvizsgálta könyvtárunk, a 38. sz. Szabó Ervin Könyvtár munkáját, majd határozatot hozott, hogy propagandamunkánk javítására szervezzünk társadalmi bizottságot. Ezt a határozatot örömmel fogadtuk. A bizottság tagjait a könyvtár régi olvasóiból úgy válogattuk ki, hogy abban lehetőleg minden olvasóréteg képvil-

selve legyen. Számításba vettük azokat is, akik munkájuk, hivatásuk révén, vagy más adottságuknál fogva alkalmasak arra, hogy könyvtári munkánknak a művelődési irányelvek által megszabott, legfontosabb területeit segítsék: olvasószervezést a munkások és fiatalok körében, szorosabb kapcsolat kiépítését a kerület pedagógusaival, a lakosság igényeinek közvetítését stb. Ily módon első alakuló ülésünkre kilenc tagot hívtunk meg: a népművelési állandó bizottság egyik tagját, a népművelési csoport helyettes vezetőjét, két pedagógust, a kerület két íróját, a szomszédos munkásszállásról egy fiatal építőmunkást, a MOM egy dolgozóját és egy sokat olvasó háziasszonyt. Bebizonyosodott, hogy helyesen választottunk. A bizottság egy év eltelte után is együtt van, tagjai rendszeresen részt vesznek összejöveteleinken, lelkesen végzik munkájukat.

Első összejövetelünkön még magunk sem láttuk tisztán a bizottság munkaterületét, de már akkor látszott, hogy baráti, elvi, segítő közösségünk lesz, amelynek minden egyes tagja szíven viseli a könyvtár sorsát. Nagy érdeklődéssel vitatták meg a lehetőségeket. A két pedagógus igen jó tanácsokat adott. B. Z. ifjúmunkásnak, hogyan lehet a munkásszálláson a fiatalokat olvasásra szoktatni. Ezen kívül a könyvtár és az iskola jobb együttműködésére tettek javaslatot, és összeállították egy előadás-sorozat tervét.

Hogy mennyire komolyan vették feladatukat, bizonyítja: a következő alkalomra már kész, megvalósítható tervek készültek, a havi összejöveteleken pedig újabb és újabb lehetőségekről tárgyaltak. Ezen kívül is sűrűn és rendszeresen eljárak a könyvtárba valamilyen friss ötlettel, vagy azért, hogy egy-egy új könyv sikeréről beszélgessenek és felhívják figyelmünket arra, milyen olvasórétegeknek adjuk vagy ne adjuk kézbe műveket. Bizottságunk tevékenysége azonban nem merült ki ilyen általánosságokban. Hadd soroljuk fel röviden az első év legfontosabb eredményeit:

1. A bizottság egy 6 előadásból álló sorozatot állított össze a következő témákból:

*Irodalom és valóság,
Nagy gondolkodók a vallásról,
Csodák a tudomány fényében,
A lélektan új útjai,
Találkozás az ősemberrel,
Giccs és ponyva.*

Az előadások 40—80 főnyi hallgatóságát főleg a bizottság tagjai toborozták.

A „Nagy gondolkodók a vallásról” c. előadáson többek között 50 pedagógus vett részt.

2. Szalay Lenke ifjúsági író, bizottságunk tagja, „Ketten hiányoznak” c. könyvéből nálunk tartotta első ankétját. A bizottság pedagógus tagjai az ankétra nagyszámú gyermekhallgatóságot mozgósítottak.

3. Felszabadulásunk 15. évfordulójának megünneplésére a könyvtári bizottság nagyszabású találkozót szervezett a kerület 15 éves fiataljai és az írók részére. Ennek az ünnepélynek sikere az ötlettől a megvalósítás minden részletéig a bizottság érdeme. Tizenkét író és költő olvasta fel, vagy mondta el egy-egy felszabadulási, személyes élményét, 150 olyan fiatalnak, aki a felszabadulás évében született.

4. A pedagógusok, az iskolák és a könyvtár hasznos együttműködésére dolgoztak ki javaslatokat, és ezek egy részét az év folyamán meg is valósították. G. K. tanár, egy ajánló bibliográfia tematikáját készítette el az általános és középiskolák 12 évfolyama részére. Diákjai számára 40 kötetes kölcsönző állomást kezel, amelyet sűrűn és rendszeresen cserél. A könyvtár előadásaira elküldi középiskolás diákjait. Gy.J.-né tanárnő állandó kapcsolatot tart gyermekkönyvtárunkkal. Könyvtárlátogatásokat szervez, hallgatókat toboroz ankétokra, előadásokra, hasznos tanácsokat ad gyermekkönyvtárosunknak. Tanártársait rendszeresen ellátja könyvtárunkból az ideológiai és szakmai tanulmányaikhoz szükséges irodalommal.

5. A népművelési állandó bizottsági tag a tanácsüléseken képviseli a könyvtár érdekeit, főleg az állományfejlesztés tanácsai támogatása és a könyvtár új helyiségbe való költözködése érdekében kifejtett tevékenysége jelent nagy támogatást a könyvtárnak.

6. A legörvendetesebb eredmény a Kiss János altábornagy utcai munkásszálláson végzett munka. Önmagáért beszél B. Z. ifjómunkás 1959. decemberi írásbeli beszámolója a szálláson végzett két hónapos tevékenységéről. Idézzük beszámolójából:

„A Szabó Ervin Könyvtárba 1959-ben iratkoztam be. 1959 szeptemberében megválasztottak könyvtárbizottsági tagnak, ahol azt a feladatot vállaltam, hogy munkásszállásunkon olvasószervezési munkát végzek, az elvtársakat mozgósítom a könyvtár rendezvényeire.

Eddig a következő eredményeket érttem el: a könyvtárba, rajtam kívül, 10 olvasó iratkozott be és még négyen jelentkeztek, hogy a közeljövőben be fognak iratkozni. A beiratkozott olvasókon

kívül az általam kivitt könyvek közül az alábbiakat még kilencen olvasták el: Dumas: Három testőr, Nagy István: Oltyánok unokái, Tarlé: Napóleon, Arany János és Balassi Bálint verseiből, Groszman: Sztjepán Kolcsugin, Sztálin üzenetváltása angol és francia miniszterekkel és a Természettudományos Zsebkönyvből részleteket. A „Halálgyár” című könyv szállásunkon nagy sikert aratott... Sokan olvasták Voinich: Bögöly című könyvét és Jack London könyveit. Ezekről a könyvekről én is beszéltem nekik, de már máshonnan is hallottak róluik.

Több esetben kérték, hogy olvassak fel nekik. Kevesen vannak a szálláson, akik érthetően és folyékonyan tudnak olvasni. Felolvastam hát Benedek Elek meséskönyvből azoknak, akik még soha nem olvastak...

Megkíséreltük, hogy a szálláson diavetítéseket rendezünk, de a helyiség nem bizonyult megfelelőnek, az érdeklődés sem volt elég nagy, ezt nem sikerült megvalósítani...

A könyvtár által rendezett „Ember és kultúra” előadásorozatra eddig hatan jelentkeztek...

Akiket a könyvtárba beinvitáltam tagnak, meg vannak elégedve. Ha két hét alatt öt-hat könyvet viszek vissza, a könyvtárosok kételkednek abban, hogy valamennyit kiolvastam. Pedig, bármennyit viszek is ki, valamennyit elolvasom. Nekem nem az a célom, hogy a könyveket végiglapozgassam, hanem, hogy végigolvassam és megértssem őket. Meg akarok ismerkedni a világmindenségben végbemenő mindenfajta változással, a könyveken keresztül tanulmányozni szeretném az élet és természet jelenségeit. Hivatkozom arra is, hogy a könyveket nem csupán a magam érdekében hozom ki, hanem társaimnak is kölcsönadom őket...”

A bizottság egyik ülésére B. Z. elhozta a munkásszállásról beiratkozott olvasókat. A bizottság tagjai baráti beszélgetést folytattak az ifjómunkásokkal. Szó esett eddigi olvasmányaikról, az olvasás technikájáról, munka utáni szórakozásaikról, továbbtanulásukról.

Ez a kis közösség társadalmi munkájával, lelkiismeretesség és lelkesedés tekintetében valóban példaadó. Pedig a jó munka öröme kívül más előnyük ebből nem származik. A kerület társadalmi szervei felfigyeltek munkájukra. A kerületi tanács B. Z.-t írásbeli dicséretben részesítette a munkásszálláson végzett munkájáért, KISZ-szervezete és vállalata pedig újabb feladatokkal bízta meg. Sz. E.-né háziasszony alapszervezetéből pártmunkaként kapta a feladatot, hogy

vegyen részt a könyvtárbizottság munkájában.

A KÖNYVTÁR BARÁTAINAK KÖRE A 35-ÖS KERÜLETI KÖNYVTÁRBAN

Már 1957 végén felvetődött — nemcsak bennünk, könyvtárosokban, de az olvasókban is — az a gondolat, hogy közös társadalmi összefogással kellene a könyvtárat a soroksári kulturális élet középpontjába állítani. A helyi párt-szervezet akkori vezetőségi tagja és egyik leglelkesebb olvasónk, *Brada* elvtárs mindent elkövetett azért, hogy terveink megvalósításához segítséget kapjunk. Közreműködött abban, hogy a könyvtár új helyiségbe költözhessen, a pártszervezettel közös előadásokat, kiállításokat szervezhessen. A könyvtár munkájára külön is felhívták a párttagok figyelmét. Miután a könyvtár tevékenysége érzékelhetővé vált, egyre többen segítettek tanáccsal, munkával, a szükséges anyagiak előteremtésével.

Néhány hét alatt a legjobb olvasókból népes csoport sorakozott fel a könyvtár mellett. Összehívtuk mindazokat, akikre munkánkban támaszkodhattunk. A Könyvtár Barátainak Körében munkás, parasztember, pedagógus, főiskolás, szövetkezeti tag, háziagony, ipari tanuló és középiskolás egyaránt megtalálta a helyét és a közös munkában való részvétel lehetőségét.

Legközvetlenebb feladataink a következők voltak: ismeretterjesztő előadások és közös összejövetelek szervezése, a könyvanyag felfrissítése, a könyvtár belső képeinek vonzóbbá tétele. E program megvalósítása során említésre méltó eredmények születtek. Előadásokat tartottunk Leninről, India történelméről, az űrhajózásról, Solohovról, a világ népeinek zenéjéről stb. Az előadók felkérésében, a szemléltetés megszervezésében, a közönség toborzásában a kör minden egyes tagja közreműködött. Ezeknek az ismeretterjesztő előadásoknak a látogatottsága olyan magasra szökött, hogy ilyen érdeklődést azelőtt nem tartottak lehetségesnek a helyi művelődési otthonban sem.

Ezen felbuzdulva későbbi munkatervünket már a művelődési otthonnal közösen állítottuk össze, s több zenei, politikai, természettudományos és irodalmi témáról tartottunk közös előadásokat. Ezek közül a legközvetlenebb hangulatú és legsikeresebb az „Ifjúság, tavasz, szerelem” c. irodalmi délután volt. A Baráti Kör tagjai közreműködtek az olvasószervezésben is. Ennek következtében egy esztendő alatt, csaknem 500-zal emelkedett az új olvasók száma. Könyvanyagunk bővítését és frissítését szol-

gálta az olvasók körében szervezett könyvajándékozási akció, amelynek során csaknem 200 új könyvvel gyarapodott állományunk. Mozgalmat indítottunk a könyvtár csinosítására, otthonosabbá tételére is. Virágokat hoztak, függönyt vettek, és segítségünkre voltak a helyiségek szépítésében is. A könyvek és az irodalom népszerűsítése szinte mindannyiunknak közös célkitűzésévé vált. A Baráti Kör tagjai a kölcsönzések alkalmával beszélgettek az olvasókkal az általuk elolvasott könyvek tartalmáról, érdekesebb részleteiről. Vitákat kezdeményeztek természettudományos és világnézeteti kérdésekről.

A többi, kitűzött célunk megvalósítása is a vártnál rövidebb idő alatt sikerült. Például a következő eredményeket értük el: a gyermekkönyvtárat felszereltük játékokkal, a gyermekek körében indított rajzversenyek, irodalmi fejtörők díjazását, valamint az olvasószervezési versenyben kitűnt iskolák évvégi könyvjutalom-ban való részesítését sikerült megoldanunk. Ezenkívül a könyvtár olvasói közösen televíziós készüléket vásároltak. Még egy esztendő sem telt el a program megfogalmazásától, máris megvalósultak terveink. A vártnál előbbi megvalósításában a Művelődési Minisztérium és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központjának segítsége is közrejátszott.

Mindez azt bizonyítja, hogy ha helyesen mérjük fel azokat az erőket, amelyeknek mozgósítása bizonyos feladatok megvalósítása érdekében lehetséges, ha szívósan küzdünk a kitervelt feladatok megvalósításáért, s bízunk az önkéntes segítségben, az emberek segítő készségében, siker koronázza a munkát.

Nemcsak az említett vonatkozásokban jelentkezett természetesen a Baráti Kör tagjainak tevékenysége, hanem rendszeresen megbeszéljük velük terveinket, tájékoztattuk őket munkánk részleteiről, beszámoltunk az elért eredményekről. Ennek a baráti légkörnek köszönhető, hogy különböző ismeretterjesztő céltatú kirándulásaink (a Nemzeti Galériába, Egerbe stb.) érdeklődést váltottak ki, és sikerrel jártak. Egyidejűleg megnövekedett a könyvtár olvasóinak száma, a kölcsönzések száma és a kölcsönzött könyvek száma. Egyre többen látogatták a könyvtár rendezvényeit, a hetenként két alkalommal rendszeresített televíziós adásokat. E munka eredményeként könyvelhetjük el az immár 2 éve működő „művelődési körünket” is, melyet a kultúrotthonnal közösen szerveztünk.

*

Semmiképpen sem gondoljuk azt, hogy a társadalmi erőknél a könyvtár segítésére való megnyerése egyidejűleg meg-

old minden olyan kérdést is, amely a könyvtáros legközvetlenebb feladatainak körébe tartozik. De hallatlanul megkönyíti a könyvtárosok munkáját, megnöveli lelkesedésüket, ha minden pillanatban érzik az önzetlen támogatás átformáló erejét. Ezért nem lehet lemondani erről a lehetőségéről, ezért kell

minden erőfeszítést megtennünk annak érdekében, hogy összefogjuk ezeket a társadalmi erőket: mert valójában csak ilyen módon tehetjük személyesen is érdekeltté olvasóinkat mindannak megvalósításában, ami az ő érdekükben történik.

Tóth Endréné — Mikó Zoltán

Vörösmarty emlékezete Szentendrén

Szerte az országban megünnepelték Vörösmarty születésének 160. évfordulóját. Az ünnepségből kivették részüket a könyvtárok is: irodalmi esteken emlékeztek meg a nagy költőről, és népszerűsítették örökszép sorait. Ennek a munkának adta igen jól sikerült példáját a szentendrei Járási Könyvtár dec. 1-i Vörösmarty-estje. A dunamenti városka 6000 kötetes Járási Könyvtára nemcsak könyvekkel látja el 700 olvasóját, hanem rendszeresen, hónapról hónapra irodalmi esteken műveli, teszi őket fogékonnyá az irodalom befogadására. A könyvtári propaganda munka leghasznosabb, leghatékonyabb formája az irodalmi est: utána mindenki az ott elhangzottakról akar olvasni, a rendezés munkája pedig a könyvtárosok számára kiváló továbbképzési lehetőség. A szentendrei Járási Könyvtár megvalósította a legfontosabbat, a legnehezebbet: olvasói közösséget teremtett, hatósugarába vonta nemcsak a sajtót, de még a „konkurrens” üzemi és szakszervezeti könyvtárak látogatóit is, olyan könyvtári kört szervezett a könyvtár barátaiából, mely munkára, közreműködésre szívesen vállalkozik. Az ilyen irodalmi esték, különösen, ha tematikájukat kiállítás, vagy röplapbibliográfia bővíti ki, az adott irányba terelik az olvasók érdeklődését; s ha a szerepményezés a keresett művek kellő példányszámát biztosítja, akkor elősegítik a könyvtár igazi oktató-nevelő munkáját.

*

Sok olvasónak tán eszébe sem jut Vörösmartyt kérni, ha könyvért jön, hiszen régi, és költő, a vers mindig kevésbé kelendő. Ha régi verset olvasva ismer meg valaki, talán nem is rezonál rá. De, ha kitűnő szavak ajkán csendülnek fel a régi sorok; ünnepélyes és mégis meghitt légkörben, ha az élőszó és alakítóerő kelti életre őket, akkor magukkal ragadnak, akkor már olvasásuk is könnyű lesz, mert átlengi őket az élmény emléke.

Mit mondott, mit adott Vörösmarty Szentendre népének ezen az estén? Hogyan mutatta be ennek a közönségnek

Vörösmartyt Lukács Jenő tanár ismerető beszéde, és a beszédebe szőtt szemelvények? A legszivhezszóbb módon, magából, a versek összeállításából kikerkedett az életrajz: a művek szóltak alkotójukról. A nemzeti tultra emlékező, pátosszal és lobogással teli reformkor levegője csapott meg bennünket. (Jellemző, hogy milyen gyakori szó az ifjú Vörösmartynál a „remény”.) A teremben sok volt a fiatal, s a fellendülő kor heve és romantikája magával ragadta őket. Az igazi nagy versek a műsor második felében hangzottak el, s ezeknek szavalói egészen fiatal olvasók voltak. (E tény is a könyvtár nevelő tevékenységét dicséri.) A Harci dal forró hazafisága, az elnyomottak felszabadításának vágya (A hazának nincsen háza, mert fiainak nem hazája) és a Gondolatok a könyvtárban mély humanizmusa a haladó költő eleven szavaival szólt a hallgatókhoz. Ki ne érezné aktuálisnak ma a gyarmatok felszabadulásának korában Vörösmarty felháborodását a feketék elnyomása fölött: „Kivéve aki feketén született, mert azt baromnak tartják e dicsők, S az isten képét szíjjal ostorozzák.” És a jövőbelátó vers, amely napjainkát álmódja meg: „A művészet fénylő csarnokokban, Égi képet új korára nyom; S míg ezer fej gondol istenésszel; Fárad a nép óriás kezével”. A műsor második része az embert mindenek fölött értékelő, a mindenséget átfogó, hatalmas látomásaiban világokat rengető lángeszű költőt szólaltatta meg. A nemzeti ébredés és az emberiség fejlődésének gondolatai üzentek egy olyan korból, mely távolában is közeli, és olyan magukkal ragadó módon, amellyel csak Vörösmarty tud szólani: a hallgató sziklákat görgető óriásnak érzi magát: hiszen ő így látja, s így értékeli az embert. Lehet-e neki ellentmondani? Őt, aki a Vén cigány döbbenetesen nagyszerű látomásait szóba tudta formálni, csak csodálni, szeretni, követni lehet. S tanulni tőle. „Tanulj dalt a zengő zivatartól” — ahogy a szentendreiek tanítottak rajta keresztül, s ahogy tanul ma tőle az egész rá emlékező ország.

Bozókya Eva